

Vlaamse beleidsmix voor Europese richtsnoeren

Nieuw Vlaams actieplan Europese werkgelegenheidsrichtsnoeren 2002

Sinds 1998 maken de Europese lidstaten in het kader van de Europese werkgelegenheidsstrategie (het 'proces van Luxemburg') jaarlijks een Nationaal Actieplan op. Dit plan biedt een overzicht van de beleidsmaatregelen die een antwoord bieden op de gezamenlijke Europese beleidsdoelstellingen of 'richtsnoeren'. In België wordt dit Nationaal Actieplan opgemaakt in overleg met de Gemeenschappen en Gewesten, die een bijdrage leveren over de richtsnoeren die tot hun exclusieve of gedeelde bevoegdheid behoren. In Vlaanderen wordt deze Europese dynamiek sinds enkele jaren bovendien vertaald in een eigen Vlaams Actieplan,¹ met een overzicht van maatregelen uit de diverse betrokken domeinen (werkgelegenheid, onderwijs en vorming, economie, welzijn, ...). Ook de bijdrage van de Vlaamse sociale partners (via VESOC) wordt geïntegreerd in deze beleidstekst.

In het nieuwe actieplan voor 2002² wordt bijzondere aandacht besteed aan een aantal pijnpunten en uitdagingen voor Vlaanderen in het licht van de Europese beleidsobjectieven. In dit artikel wordt een aantal van deze aandachtspunten beknopt toegelicht. We sluiten het artikel af met een reflectie over de geplande hervorming van de Europese werkgelegenheidsstrategie.

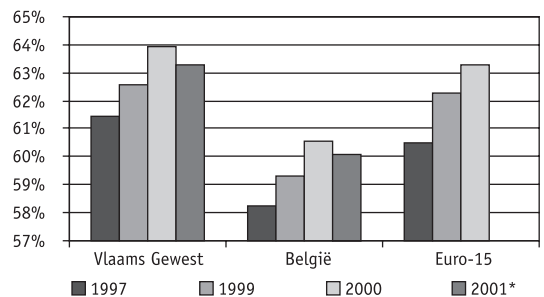
De Vlaamse werkzaamheidsgraad opnieuw doen toenemen...

Door de recente *kentering in de Vlaamse werkzaamheidsgraad* (na jaren van groei een lichte da-

ling van 63,9% in 2000 tot 63,3% in 2001)³ worden de Europese benchmarks hierover nog scherper gesteld voor Vlaanderen. Voor het bereiken van de gestelde objectieven op middellange en lange termijn (65,5% tot 67% in 2004 uit het Vlaams regeerakkoord, 70% in 2010 uit het pact van Vilvoorde) is het noodzakelijk de huidige en verwachte conjuncturele heropleving de komende jaren voluit te vertalen in een sterke groei van het aantal werkende Vlamingen.

Figuur 1.

De globale werkzaamheidsgraad (in % van de bevolking tussen 15 en 64 jaar).

* voorlopige raming op basis van de eerste drie kwartalen van 2001 van de NIS-Enquête.

Bron: Eurostat, NIS-Enquête naar de arbeidskrachten.

... via een evenwichtige beleidsmix met aandacht voor de kwaliteit van de arbeid

Voor het bereiken van een werkzaamheidsgraad van 70% in 2010 is een verdere daling van de officiële werkloosheid onvoldoende. Er dient ook een grote groep 'inactieven' aangesproken te worden die zich om uiteenlopende redenen niet (langer) actief aanbiedt op de arbeidsmarkt en oudere werknemers dienen te worden aangemoedigd langer aan het arbeidsproces deel te nemen.

Via beleidsinitiatieven inzake de kwaliteit van de arbeid (onder meer loonharmonisatie en regularisatie van de 'nepstatuten' in het Vlaamse Social Profit Akkoord) en een verbetering van de afstemming tussen arbeid en zorg (onder meer via de aanmoedigingspremies voor tijdskrediet en de uitbreiding van de voorzieningen voor kinderopvang) kan deze *verhoogde (ber)intrede of latere uittrede aangemoedigd* worden. Ook drempelverlagende initiatieven bij de VDAB zoals de elektronische zelfinschrijving van werkzoekenden via dossiermanager dragen hiertoe bij.

Een versterkte preventieve en actieve aanpak van werkloosheid

De Europese richtsnoeren over de preventieve en actieve aanpak van werkloosheid worden in Vlaan-

deren vertaald in de *verdere uitbouw van de individuele trajectwerking voor werkzoekenden*, met als algemene doelstelling de werkzoekenden 'actief' te bereiken (via een intensieve begeleiding of het aanbieden van een beroepsopleiding of werkervaring) *vooraleer* ze instromen in de langdurige werkloosheid. Het aantal bereikte werkzoekenden met een individuele trajectovereenkomst neemt dan ook verder toe in Vlaanderen: van 141 000 in 2000 tot 161 000 in 2001. Uitgedrukt als een percentage van het totaal aantal ingeschreven niet-werkende werkzoekenden op de laatste dag van het jaar bedraagt de globale 'dekkingsgraad' van de trajectwerking 31% in 2001.

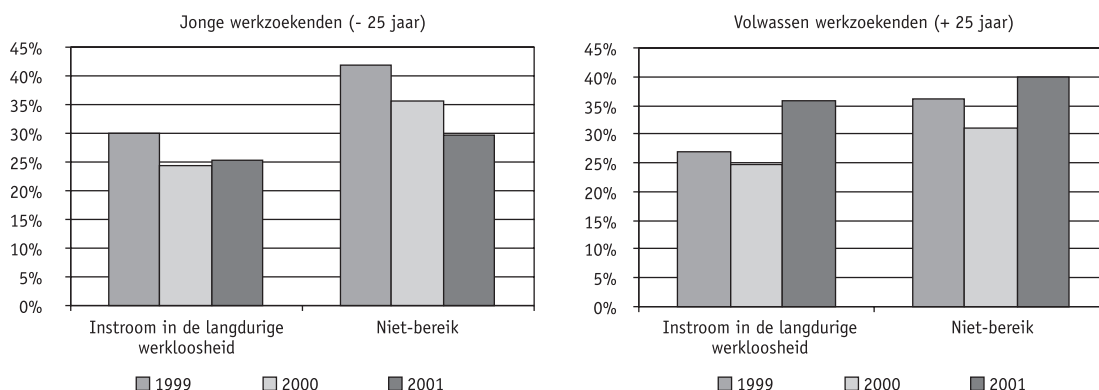
In Europees perspectief ligt het aandeel Vlaamse werkzoekenden die in de opvolgingsperiode (6 maand voor jongeren, 12 maand voor volwassenen) werden bereikt via één of meerdere actieve maatregelen (vorming, werkervaring of intensieve begeleiding) echter iets lager dan gemiddeld in de EU (26% tegenover 30%).

De daling in het bereik van laaggeschoolde volwassen werkzoekenden

Vlaanderen en België slagen er steeds beter in de *preventieve aanpak* te realiseren voor de *jonge* werkzoekenden, in Vlaanderen onder meer via de systematische uitnodiging van jonge werkzoekenden

Figuur 2.

De preventieve aanpak van langdurige werkloosheid (Vlaams Gewest).

Bron: VDAB.

den in hun 3de of 4de maand werkloosheid en via de samenwerkingsakkoorden met de federale overheid over het inschakelingsplan en de startbaanovereenkomst.

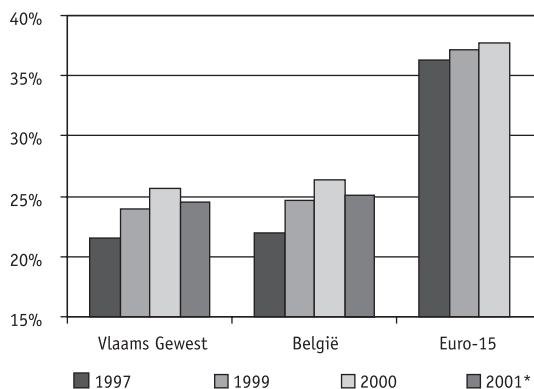
Uit de opvolging van het bereik bij de *volwassen* werkzoekenden (ouder dan 25 jaar) blijkt echter dat hun instroom in de langdurige werkloosheid verder toeneemt (van 25% in 2000 tot 36% in 2001) en dat ook het aandeel volwassen werkzoekenden dat instroomt in de langdurige werkloosheid *zonder* het afsluiten van een individuele trajectovereenkomst is toegenomen, met name bij de laaggeschoolde volwassen werkzoekenden (42% niet-bereik in 2001 tegenover 28,5% in 2000).

Beleidsprioriteit voor ouderen

Uit de meest recente cijfers blijkt dat de structureel lage werkzaamheidsgraad bij ouderen (55 tot 64 jaar) opnieuw daalt in het Vlaams Gewest – van 25,6% in 2000 tot 24,5% in 2001 – terwijl de groei bij de ouderen in 2000 nog sterker was dan gemiddeld. Hierdoor blijft de *werkzaamheid van ouderen in Vlaanderen en België* dus ook in 2001 allicht *het laagst van de EU*.

Figuur 3.

De werkzaamheidsgraad bij ouderen (55 tot 64 jaar).

* voorlopige raming op basis van de eerste drie kwartalen van 2001 van de NIS-Enquête.

Bron: Eurostat, NIS-Enquête naar de arbeidskrachten.

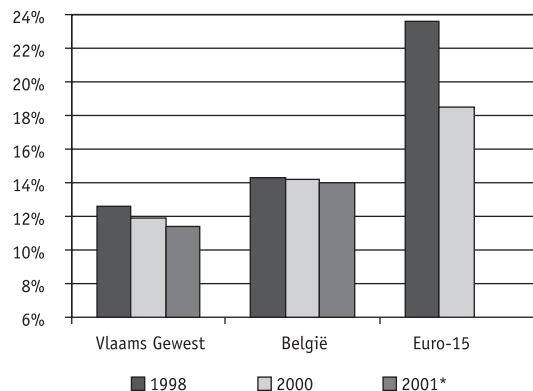
Het nieuwe VESOC-actieplan ter bevordering van de werkgelegenheid van ouderen biedt een eerste antwoord op deze *acute beleidsuitdaging* voor de Vlaamse overheid (onder meer via de zilverplannen voor leeftijdsbewust personeelsbeleid). In de toekomst is een versterkte beleidsinspanning voor de oudere werkzoekenden en werknemers aangewezen, onder meer in het licht van de geplande afbouw van het federale stelsel van oudere 'uitgeschreven' werklozen, waardoor in de nabije toekomst een groter aantal 50-plussers tot de bij de VDAB geregistreerde werkzoekenden zal behoren.

De ongekwalificeerde uitstroom verder terugdringen

Het garanderen van een voldoende startkwalificatie vormt een belangrijk objectief van het initiële onderwijs. In 2001 is de *'ongekwalificeerde uitstroom'*, dit zijn de schoolverlaters zonder een diploma hoger secundair, *lichtjes gedaald* in Vlaanderen (van 11,9% tot 11,4%). De verdere daling van deze ongekwalificeerde uitstroom wordt door de Vlaamse regering en sociale partners nagestreefd via tal van initiatieven zoals de herwaardering van het technisch en beroepsonderwijs (onder meer via de projecten modularisering, de stages en de regio-

Figuur 4.

De ongekwalificeerde uitstroom uit het initiële onderwijs.

* voorlopige raming op basis van de eerste drie kwartalen van 2001 van de NIS-Enquête.

Bron: Eurostat, NIS-Enquête naar de arbeidskrachten.

nale technologische centra) en de herwaardering van de leertijd en het alternerend leren. Voor het bereiken van de ambitieuze Vlaamse doelstellingen over deze ongekwalificeerde uitstroom (-20% tegen 2004, halvering tegen 2010) is een verdere inspanning noodzakelijk.

Werknemers en werkzoekenden blijven bij via permanente vorming

In het licht van de Europese strategische doelstelling over de ontwikkeling van de kennismaatschappij is het van cruciaal belang dat aan werknemers en werkzoekenden voldoende kansen geboden worden om zich permanent bij te scholen. De *deelnamekansen aan permanente vorming evolueert licht positief* in Vlaanderen (van 6,9% in 2000 tot 7,1% in 2001).⁴

De verdere verhoging van deze opleidingsparticipatie tot 10% tegen 2010 (zoals afgesproken in het pact van Vilvoorde) vormt een belangrijke beleidsuitdaging voor de komende jaren.

In dit verband werden *diverse beleidsinitiatieven* genomen. Voor de *werknemers* zijn er o.m. de opleidingscheques, het opleidingskrediet en het Hefboomkrediet. De acties voor *werkzoekenden* (onder meer rond ICT-basisvaardigheden) worden ingebed in de opleidingsmodules van de individuele trajectwerking. In 2001 bedroeg de gemiddelde opleidingsparticipatie van de bij VDAB geregistreerde Vlaamse werkzoekenden 7,5%. Ook deze indicator is toegenomen ten opzichte van 2000 (6,6%), wat wijst op een toegenomen opleidingsinspanning voor de Vlaamse werkzoekenden.

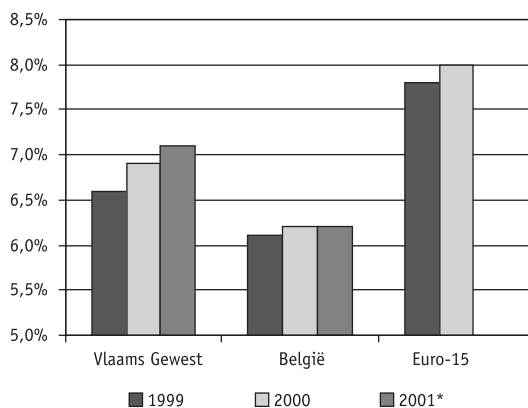
Het kan zinvol zijn om *een nieuwe kwantitatieve doelstelling* met betrekking tot dit 'activeringspercentage' van werkzoekenden via vorming en opleiding in het vooruitzicht te stellen, bijvoorbeeld 10% tegen 2004 en 15% tegen 2010.

Uit een recente Europese vergelijking (Eurobarometer-survey, mei 2001) blijkt bovendien dat het gevolgde opleidingstraject positief beoordeeld wordt door de Vlaamse werkzoekenden. Ongeveer 85% van de Vlaamse werkzoekenden vond de gevolgde opleiding of intensieve begeleiding nuttig tot zeer nuttig voor het vinden van werk, tegenover

60% als EU-gemiddelde. Uit de lage tevredenheidscore in de drie Scandinavische landen blijkt dat het invoeren van bepaalde vormen van opleidings- en begeleidingsplicht wel leidt tot een hoger bereik van werkzoekenden via 'actieve maatregelen', met als keerzijde van de medaille een negatieve evaluatie over de impact ervan bij een aantal (minder gemotiveerde) werkzoekenden.

Figuur 5.

De participatie aan permanente vorming (25-64 jaar).

* voorlopige raming op basis van de eerste drie kwartalen van 2001 van de NIS-Enquête.

Bron: Eurostat, NIS-Enquête naar de arbeidskrachten.

De toekomst van de Europese werkgelegenheidsstrategie

De Europese richtsnoeren hebben het Vlaamse beleid de afgelopen jaren mee richting en inspiratie geboden. De centrale Europese doelstelling over het verhogen van de werkzaamheidsgraad (70% tegen 2010) vond weerklank in het Vlaamse regeerakkoord en in de afspraken met de sociale partners (het Pact van Vilvoorde). Een ander sprekend voorbeeld is de toegenomen aandacht voor de preventieve en actieve aanpak van werkloosheid, mede onder invloed van de werking van het Europees Sociaal Fonds (doelstelling 3) in Vlaanderen.

In de tweede helft van 2002 is een belangrijk ogenblik aangebroken voor de toekomst van de *Europese werkgelegenheidsstrategie*. Op basis van een 'tus-

sentijdse' evaluatie zal het proces *grondig worden hervormd*, onder meer op basis van impact-evaluaties in de diverse lidstaten (voor België uitgevoerd door HIVA-DULBEA).

Een belangrijke uitdaging voor de 'nieuwe' Europese werkgelegenheidsstrategie is het *toegenomen belang van de regionale en lokale dimensie* in het werkgelegenheidsbeleid (cf. de regionale en lokale actieplannen). De afstand tot de Europese instellingen is immers niet enkel voor de burgers vaak erg groot, ook het regionale bestuursniveau mist voorts nog een duidelijke positie in de Europese constructie. Wat 'Europa' beslist, is in principe het resultaat van overleg met de democratisch verkozen vertegenwoordigers uit de lidstaten (via de Europese Raad van Ministers en het Europees Parlement). Enkel als de nationale en regionale vertegenwoordigers voldoende intensief betrokken worden bij deze besluitvorming, is het Europese proces democratisch gelegitimeerd en komt 'Europa' in de lidstaten en regio's niet enkel budgettair of negatief in beeld bij de verdeling van de structuurfondsen of bij conflicten rond de uitvoering van Europese richtlijnen.

Lieven Van Wichelen
Administratie Werkgelegenheid

Noten

1. Voor een bespreking van de federaal-regionale samenwerking en de editie 2001 van het Vlaams en Nationaal Actieplan zie OVER•WERK 3/2001, p. 9-21.
2. De nieuwe brochure over het Vlaams Actieplan Europese richtsnoeren 2002 is gratis verkrijgbaar bij de Administratie Werkgelegenheid (tel. 02/553.40.60) en downloadbaar via de website www.vlaanderen.be/werk.
3. Voorlopige raming o.b.v. de eerste drie kwartalen van 2001 van de NIS-Enquête naar de arbeidskrachten. Van zodra de definitieve indicatoren voor 2001 beschikbaar zijn (allicht eind juli 2002) worden deze aangeboden via www.steunpuntwav.be (luik cijfers en duiding) en www.vlaanderen.be/werk (luik Europees beleid en monitoring).
4. Voorlopige raming o.b.v. de eerste drie kwartalen van 2001 van de NIS-Enquête naar de arbeidskrachten.